

Україна

ІЛІЧІВСЬКИЙ РАЙОННИЙ СУД м. МАРІУПОЛЯ
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

87535, м. Маріуполь, пр. Металургів, 231

тел/факс (0629) 47-28-69
inbox@ill.dn.court.gov.ua

№ 01-28/32021 від 16.04.2021

Президенту України
Зеленському В.О.
01220, м. Київ, вул. Банкова, 11
Letter@apu.gov.ua
vidkrytist@apu.gov.ua

Прем'єр-міністрові України
Шмигалю Д.А.
01008, м. Київ, вул. М.Грушевського,
12/2
prshmygal@kmu.gov.ua

Голові Верховної Ради України
Разумкову Д.О.
01008, м. Київ, вул. М.Грушевського, 5
portal.rada.gov.ua
razumkov@rada.gov.ua

Голові Комітету з правової політики
Костіну А.Є.
k_prav_pol@rada.gov.ua

Уповноваженому Верховної Ради
України з прав людини
Денісовій Л.Л.
01008, м. Київ-08, вул. Інститутська, 21/8
hotline@ombudsman.gov.ua

Міністеру фінансів України
Марченко С.М.
04071, Київ вул. Межигірська, 11
zvernennya@minfin.gov.ua
publishinfo@minfin.gov.ua

Г.в.о. голови Державної судової
адміністрації України
Гізатуліній Л.В.
01021, м. Київ, вул. Липська, 18/5
email: gizatulina@court.gov.ua
inbox@court.gov.ua

В.о. начальника територіального
управління Державної судової
адміністрації України
в Донецькій області
Музикангу С.Л.
84112, м. Слов'янськ, вул.
Добровольського, 2
inbox@dn.court.gov.ua

Голові Ради суддів України
Монічу Б.С.
01016, м. Київ, вул. Липська, 18/5
pressooffice@court.gov.ua
davidenko@court.gov.ua

В.о. голови Вищої ради правосуддя
Маловацькому О.В.
04050, м. Київ, вул. Студентська, 12-а
hci@hcj.gov.ua
e-zapyt@vru.gov.ua

Голові Національного агентства
України з питань державної служби
Алюшиній Н.О.
01034, м. Київ, вул. Прорізна, 15
zagal@nads.gov.ua

Міністру соціальної політики України
Лазебній М.В.
01023, м. Київ, вул. Еспланадна, 8/10
info@mlsp.gov.ua
zvernennya@mlsp.gov.ua

ЛИСТ-ЗВЕРНЕННЯ

01 квітня 2021 року зборами суддів Іллічівського районного суду міста Маріуполя Донецької області обговорено питання про організацію роботи суду в умовах тотального недофінансування, незадовільного матеріально-технічного забезпечення та низького рівня оплати працівників апарату суду.

Збори суддів дійшли висновку, що критична ситуація, яка склалася в суді через недофінансування, ставить під загрозу здійснення судочинства на належному рівні, обмежує доступ громадян до правосуддя та негативно впливає на імідж судової гілки влади в цілому.

У статті 130 Конституції України зазначено, що держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів з урахуванням пропозицій Вищої ради правосуддя.

Достатнє фінансування суду є запорукою належного виконання визначених законодавством України завдань суду щодо здійснення правосуддя. Але, на жаль, останнім часом спостерігається негативна тенденція до зниження рівня забезпечення судів. Через неналежне забезпечення поштовими марками, суд неодноразово був змушений зупинити відправлення поштової кореспонденції.

У 2021 році Іллічівським районним судом м. Маріуполя отримано знаків поштової оплати на суму, набагато меншу в порівнянні з загальними потребами. Відсутність коштів на відправку поштової кореспонденції сторонам та іншим учасникам судового процесу з повідомленням про вручення створює процесуальні перепони для відправлення правосуддя.

Через недостатнє фінансування у 2021 році припинялось надання послуг на заправку та регенерацію картриджів та ремонт оргтехніки. У березні було укладено договір на надання вказаних послуг строком на півтора місяці, проте доля технічного забезпечення діяльності суду після закінчення дії вказаного договору невідома. Вказані фактори негативно впливають як на якісне виготовлення процесуальних документів, у тому числі копій судових рішень для вручення сторонам, на своєчасне звернення судових рішень до виконання, так і на можливість якісної організації судових засідань, які обов'язково мають проводитись із застосуванням засобів аудіо- та відеофіксації судового

процесу. При цьому як оргтехніка, так і засоби аудіо- та відеофіксації потребують постійного ремонту.

Також гострою є проблема із забезпеченням канцелярськими товарами, офісним папером, який постачається суду у кількості, недостатньої для здійснення судочинства в повному обсязі.

Звертаємо Вашу увагу і на загострення проблеми з оплатою винагороди присяжним.

Присяжному за час виконання ним обов'язків у суді передбачена винагорода, яку розраховують, виходячи з посадового окладу судді місцевого суду з урахуванням фактично відпрацьованого часу.

Через неможливість отримання винагороди деякі присяжні відмовляються від виконання своїх обов'язків, що створює перешкоди для розгляду справ за їх участю.

Крім того, особливо гострою є проблема забезпечення кадрами.

Нормами ст. 155 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» регламентовано, що організаційне забезпечення роботи суду здійснює його апарат, а правовий статус працівників апарату суду визначається Законом України "Про державну службу" з урахуванням особливостей, визначених ЗУ «Про судоустрій і статус суддів».

Працівники апарату суду є його складовою та завдяки виконанню ними своїх службових обов'язків судами здійснюється правосуддя.

Впродовж останніх років відбувається системне зменшення рівня заробітних плат працівників апаратів судів за рахунок зменшення посадових окладів та коефіцієнтів, за якими визначається їх розмір, що опосередковано свідчить про посягання на незалежність судової влади, зокрема, порушено:

1) ч.1 ст. 50 ЗУ «Про державну службу» щодо забезпечення достатнього рівня оплати праці державних службовців для професійного виконання посадових обов'язків, заохочення їх до результативної, ефективної, добросесної та ініціативної роботи;

2) ч.4 ст. 150 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» щодо розміру мінімального посадового окладу у розмірі, встановленому законодавством про державну службу. Наразі, державні службовці судів підкатегорій В2 та В3 мають найменші посадові оклади серед всіх державних органів - 4394грн. та 4440грн., замість 4540грн. та 4670грн. відповідно до ПКМУ №15 від 18.01.2017р. (із змінами та доповненнями відповідно до ПКМУ №15 від 13.01.2021р.), тобто менше ніж встановлено Законом;

3) ч.6 ст. 150 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» визначено, що коефіцієнти для державних службовців судів, органів та установ системи правосуддя затверджується КМУ за поданням Державної судової адміністрації України, однак ДСА України досі не подало проект постанови схеми посадових окладів із визначенням коефіцієнтів для державних службовців судів;

4) ч.3 ст. 51 ЗУ «Про державну службу», згідно якої мінімальний розмір посадового окладу у державних органах, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, районів у містах, міст обласного значення, не може бути менше двох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом. Наразі, для підкатегорій В3 та В2 посадові оклади встановлено нижче мінімального розміру – 4394грн. та 4440грн., відповідно;

5) ч.7 ст. 52 ЗУ «Про державну службу» щодо відсутності фонду преміювання державного органу, який встановлюється у розмірі 20 відсотків загального фонду посадових окладів за рік;

6) ч.4 ст. 43 ЗУ «Про державну службу» щодо порушення терміну попередження про зміну істотних умов служби. Так, попередження працівників Іллічівського районного суду міста Маріуполя Донецької області про зменшення посадових окладів здійснено 30-31.12.2020 року, однак фактичне зменшення посадового окладу відбулось наступного дня після попередження, а саме - з 01.01.2021 року;

7) ч.9 ст. 44 ЗУ «Про державну службу» щодо відмови ТУ ДСА України в Донецькій області виплати державним службовцям, які отримали відмінні оцінки за результатами оцінювання службової діяльності, преміювання відповідно до цього Закону;

8) ст. 7 ЗУ «Про Державний бюджет України на 2021 рік», щодо запровадження нової розрахункової величини, а саме прожиткового мінімуму для «працездатних осіб, який застосовується для визначення посадових окладів працівникам інших державних

органів, оплата праці яких регулюється спеціальними законами: з 1 січня - 2102 гривні», а також ст. 26 щодо застосування у 2021 році для всіх категорій працівників державних органів розмірів та умов оплати праці, що діяли на 1 вересня 2020 року;

9) ст. 24 ЗУ «Про оплату праці» щодо порушення терміну виплати заробітної плати та її виплати у неповному обсязі. Так, протягом 2021 року заробітна плата працівникам Іллічівського районного суду міста Маріуполя Донецької області виплачується не в повному обсязі, з порушенням термінів її виплати;

10) ст. 22 Конституції України щодо:

- зменшення розміру посадового окладу та скасування абз.2 ч.1 ст. 147 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» а саме: «розмір посадового окладу працівника апарату суду, посада якого віднесена до шостої категорії посад державних службовців, устанавлюється в розмірі 30 відсотків посадового окладу судді місцевого суду. Посадові оклади працівників апарату суду, посади яких віднесені до кожної наступної категорії посад державних службовців, устанавлюються з коефіцієнтом 1,3 пропорційно посадовим окладам працівників апарату суду, посади яких віднесені до попередньої категорії посад державних службовців». Тож найнижчий посадовий оклад працівника місцевого суду в 2016 році складав 4134 грн., однак після набрання чинності ЗУ «Про державну службу» 2015 року посадовий оклад для такого працівника було зменшено майже у два з половиною рази для 9 групи оплати праці з 4134грн. до 1723грн. (Постанова КМУ від 6 квітня 2016 р. № 292);

- щодо внесення змін до абз.2 ч.3 ст. 51 ЗУ «Про державну службу» 2015 року в редакції від 10.12.2015 року було встановлено, що мінімальний розмір посадового окладу групи 9 у державних органах, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міст обласного значення, не може бути менше двох розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом. Однак ця норма зазнала змін відповідно до ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 6 грудня 2016 року №1774, згідно з якими: «мінімальний розмір посадового окладу групи 9 у державних органах, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міст обласного значення, не може бути менше двох прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня календарного року»;

- неодноразові зменшення коефіцієнтів посадових окладів, встановлених Постановою КМУ №358 від 24 травня 2017 р. із змінами відповідно до постанов КМУ №24 від 25.01.2018р., №102 від 06.02.2019р., №72 від 12.02.2020р.:

для підкатегорії В3 (до 2020р. 9 група оплата праці) встановлено найменший посадовий оклад на рівні 2 ПМ та його коефіцієнт дорівнював в 2018 році – 1 (2643грн.), в 2019 році – 1 (3524 грн.), в 2020 році – 1 (з 01.01.2020р. – 4204 грн., з 01.07.2020р. – 4394 грн., з 01.12.2020р. – 4540 грн.), в 2021 році – 0,96 (4394 грн.);

для підкатегорії В2 (до 2020р. 8 група оплата праці) в 2018 році коефіцієнт - 1,32 (3500 грн.), в 2019 році – 1,08 (3810 грн.), в 2020 році – 1,01 (з 01.01.2020р. – 4250 грн., з 01.07.2020р. – 4440 грн., з 01.12.2020р. – 4585 грн.), в 2021 році – 0,97 (4440 грн.);

для підкатегорії В1 (до 2020р. 7 група оплата праці) в 2018 році коефіцієнт 1,55 (4100 грн.), в 2019 році – 1,39 (4900 грн.), в 2020 році – 1,26 (з 01.01.2020р. – 5300 грн., з 01.07.2020р. – 5540 грн., з 01.12.2020р. – 5720 грн.), у 2021 році – 1,22 (5540 грн.), тощо.

при цьому МЗП у 2018 році – 3723 грн., у 2019 році – 4173 грн., у 2020 році - з 01.01.2020р. – 4723 грн., з 01.09.2020р. – 5000 грн., з 01.01.2021р. – 6000 грн. Натомість, тією ж постановою (із змінами та доповненнями) коефіцієнти високопосадовців категорії А неодноразово збільшувались, що призвело до збільшення їх посадових окладів, для деяких посад майже вдвічі.

Статтею 48 Конституції України визначено, що кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло.

Працівники апаратів судів – це люди, які потребують належного рівня оплати праці для забезпечення збереження здоров'я та підтримання життєдіяльності організму людини.

Мінімальна заробітна плата — це законодавчо встановлений розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці (ст. 95 КЗпП, ст. 3 Закону про оплату праці).

Законом встановлено мінімальний розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю. Буде логічним припустити, що за кваліфіковану працю

державного службовця - працівника апарату суду, держава не може встановлювати заробітну плату в розмірі мінімальної, фактично прирівнюючи кваліфіковану працю працівників апаратів судів із наявністю вищої освіти, стажем роботи, високими діловими та морально-етичними якостями до простої, некваліфікованої праці.

Для детальнішого роз'яснення парадоксальності розміру посадового окладу працівника апарату суду варто надати визначення простої, декваліфікованої праці. Так, проста праця — праця некваліфікованого робітника, яка не вимагає спеціальної підготовки і є витрачанням простої робочої сили. Проста праця існує навіть у найрозвинутіших країнах світу у формі некваліфікованих і малокваліфікованих видів праці.

Законодавством України встановлено, що державні службовці – це працівники судів, позбавлені права займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю.

Наприклад, таких обмежень законодавцем не передбачено для інших працівників державних органів (медиків, вчителів та інших). Відтак, усі інші джерела доходів для працівників апаратів судів - державних службовців є незаконними. Прикро, що державна влада, зокрема народні депутати, КМУ так безвідповідально та легковажно пригнічують соціально незахищених державних службовців - працівників апаратів судів, посадовий оклад яких є навіть нижчим за мінімальну заробітну плату.

Наголошуємо на тому, що на теперішній час вимоги до працівників апарату суду постійно підвищуються. Зокрема, сьогodenні зміни до процесуального законодавства, робота над створенням судів Європейського зразка в Україні, призводить до того, що люди працюють в умовах постійного зростання навантаження, а їх посадові оклади на рівні, нижчому за мінімальну заробітну плату.

Конституція визначає, що навіть в умовах воєнного та надзвичайного стану робота судів не може бути припинена, тобто не може бути обмежено конституційне право людини на судовий захист. В умовах пандемії, викликану гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, жоден суд не припинив відправлення правосуддя. Суди проводились судові засідання за участю учасників провадження, під час яких працівники судів та судді контактували із великою кількістю громадян. Враховуючи, що вірус має інкубаційний період, достеменних відомостей щодо стану здоров'я відвідувачів суду та самих працівників апаратів немає.

Станом на квітень 2021 року у місцевих, апеляційних судах, інших органах та установах системи правосуддя з початку карантину, устанавленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, підтверджено 5445 випадків захворюваності.

Проте на колективні звернення працівників апаратів судів щодо внесення змін до Постанови КМУ №375 від 29.04.2020 року у частині доповнення працівниками апаратів судів переліку осіб, які забезпечують життєдіяльність населення та внаслідок виконання своїх обов'язків мають безпосередній контакт з населенням, заступником міністра фінансів України Романом Єрмоличевим відмовлено (лист від 14.01.2021 р. №08040-11/Ко-58/67) у зв'язку із тим, що працівники апаратів судів нібито безпосередньо не контактують із особами, хворими на COVID-19.

В 2016 році під час «від'язки» посадових окладів державних службовців судів від окладів суддів місцевих судів, як було передбачено ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» 2010р., а фактично при зменшенні посадових окладів, ДСА України листом від 13.07.2016 р. N 12-5013/16 надало роз'яснення, що з моменту переходу на нові умови оплати праці до державних службовців можуть застосовуватися норми абзаців сьомого та восьмого пункту 14 Прикінцевих та перехідних положень Закону N 889, згідно з якими керівники державної служби мають право у разі зменшення, у зв'язку з устанавленням нових умов оплати праці, розміру заробітної плати виплачувати в межах видатків, передбачених на оплату праці, різницю між заробітною платою, визначеною за попередніми умовами оплати праці, та розміром заробітної плати, встановленим за новими умовами оплати праці. Якщо протягом 2016-2019 років були стимулюючі доплати, які здебільшого носили нерівномірний та несистематичний характер, проте дозволяли підтримувати середній

рівень заробітної плати на конкурентному рівні, то у 2020-2021 роках для державних службовців судів здійснюються лише обов'язкові виплати, а саме оклад, ранг та вислуга, у разі її наявності, тобто заробітна плата більшості співробітників судів, які відносяться до категорії В, є нижчою мінімальної заробітної плати у зв'язку із чим працівники отримують доплату до її рівня. Жодних інших надбавок та доплат не виплачується, хоча відповідно до ч.7 ст.52 ЗУ «Про державну службу» має бути фонд преміювання державного органу у розмірі 20 відсотків загального фонду посадових окладів за рік та економії фонду оплати праці.

Натомість рівень заробітних плат в апаратах ДСА України та її територіальних управліннях, ССО, ВРП, ВККСУ, вищих спеціалізованих судів, має значно вищий рівень і не лише за рахунок значно вищих посадових окладів, а також за рахунок значних надбавок, що сягають від 100% до 1000% до посадового окладу, тобто недостатність фінансування судової гілки влади залишає свій негативний відбиток лише на заробітних платах працівників апаратів судів, що призвело до масових звільнень у перших інстанціях судів.

Здійснення правосуддя без організаційного забезпечення роботи суду, яке здійснює його апарат, тобто без виконання своїх посадових обов'язків працівниками апарату суду: спеціалістами канцелярії, архівного, статистичного, кадрового відділів, секретарів судових засідань, судових розпорядників, помічників суддів, керівників апаратів та їх заступників та інших, є неможливим.

У питанні щодо оплати праці працівників апаратів судів потрібно враховувати вимоги професійної компетентності (наявність вищої освіти, вільного володіння державною мовою, знання законодавства); порядок призначення на посаду за умови проходження конкурсу; численні обов'язки державного службовця, передбачені посадовими інструкціями та положеннями, а також необхідність постійно підвищувати рівень своєї професійної компетентності та удосконалювати організацію службової діяльності; обмеження передбачені ЗУ «Про державну службу» щодо заборони участі у страйках та політичної неупередженості; обмежень за ЗУ «Про запобігання корупції» та вимог фінансового контролю, заборони займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю, тобто єдиним джерелом доходу працівника апарату суду, який обіймає посаду державного службовця – є заробітна плата, яка складається з: посадового окладу, надбавки за вислугу років, надбавки за ранг державного службовця, премії (у разі встановлення), наявності відповідальності – кримінальної, дисциплінарної, матеріальної. Враховуючи, що більшість посад державної служби у судах складають працівники категорії В, посадові оклади яких встановлені на рівні, що є меншим ніж мінімальна заробітна плата, та за умовами сьогодення, зокрема, недостатнього фінансування судової гілки влади, що унеможливує встановлення стимулюючих доплат (премій, надбавок за інтенсивність, тощо), внаслідок чого висококваліфіковані кадри отримують заробітну плату на рівні плати за некваліфіковану працю, тому питання врегулювання оплати праці встановленням гідного посадового окладу є вкрай важливим, для недопущення маніпулювання з виплатами стимулюючих доплат та зменшення окладів.

Оскільки державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову, було б логічним питання оплати праці працівників системи правосуддя визначати спеціальним законом, як це було до 2016 року. Встановлення розміру посадового окладу працівників системи правосуддя на підставі спеціального закону не суперечить нормам чинного законодавства, оскільки такий підхід застосовується, зокрема до складових заробітної плати та особливостей оплати праці, державних службовців центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, шляхом визначення Митним кодексом України та Податковим кодексом України (ч.7 ст. 50 ЗУ «Про державну службу»).

Істотне обмеження заробітної плати стало причиною масового звільнення працівників апарату суду.

Так, за період з жовтня 2020 року по теперішній час звільнилось дев'ять працівників апарату суду. Вже подали заяви про звільнення ще чотири працівника. Катастрофічно не вистачає секретарів судових засідань, переважна кількість яких

